

Te Puni Kōkiri
MINISTRY OF MĀORI DEVELOPMENT

Me pēhea te kimi pārongo mō te whenua Māori

Kei ngā wāhi rerekē ngā pārongo mō ngā
whenua Māori, kei te āhua tonu o ngā kōrero
e rapua ana.

Me pēhea te kimi pārongo mō te whenua Māori

Ehara i te mea he mahi ngāwari te kimi kōrero mō tō whenua. He nui ngā wāhi e mau ana i ngā pārongo mō ngā whenua, he rerekē hoki ngā kōrero e mau ana i tēnā me tēnā wāhi.

Hei tīmatanga, kei ēnei momo wāhi ngā kōrero mō ngā whenua Māori:

- tō whānau, tō hapū me tō iwi
- kei ngā pūrongo o Tōku Whenua
- kei ngā tari o te Kōti Whenua Māori
- kei Māori Land Online
- kei LINZ
- kei ngā pūrongo o te Rōpū Whakamana i te Tiriti o Waitangi

Ngā kōrero a tō whānau

Ko te huarahi pai hei tūhono atu ki tō whenua, ko tō whānau. Kei a rātou ngā pārongo me ngā kōrero mō:

- te wāhi e tū ana tō whenua
- te tipuna, nōna te whenua me ōna karangatanga ingoa rerekē
- tō whakapapa
- ētahi atu kaupuri o taua whenua, ngā tāngata e mau ana i ngā kōrero mō te whenua

He mea nui ēnā kōrero mēnā kei te pīrangi koe ki te tono kairīwhitanga o te whenua.

Me kaha koe ki te toro atu ki ō whanaunga, i te mea, he rerekē ngā kōrero kei tēnā me tēnā. Hoatu hoki ēnā kōrero ki ō tamariki kia mau hoki i a rātou.

Ngā pūrongo o Tōku Whenua

Kei ngā pūrongo o Tōku Whenua, kei tēnei pae tukutuku ngā pārongo mō tētahi poraka whenua. Mā te pūrongo rā:

- ka kite koe te wāhi e tū ana te whenua - ngā rohenga o te whenua ki runga te mahere
- ka kite koe ngā whakaahua mai i runga o te whenua ināiane
- ka mōhio koe mō ngā āhuatanga o te taiao, o te ōhanga me te huarere o te rohe kei reira te whenua
- ka mōhio koe mō te whenua tonu - te one, te wai, te takoto o te whenua me ngā tipu

Ngā tari o te Kōti Whenua Māori

He kōti pupuri kōrero te Kōti Whenua Māori — ka mahitahi te kōti ki ngā whānau kia mau ana i a rātou ngā ingoa tōtika mō ngā kaupupuri whenua o ia poraka whenua.

E 9 ngā tari o te Kōti Whenua Māori i Aotearoa. Kei ngā tāone e whai ake nei:

- Taitokerau — Whāngārei me Tāmaki Makaurau
- Waikato-Maniapoto — Kirikiriroa
- Waiariki — Rotorua
- Tairāwhiti — Tūranga
- Takitimu — Heretaunga
- Aotea — Whanganui
- Te Waipounamu — Ōtautahi
- Te Whanganui-a-Tara — Te Tari o te Kairēhtia Matua.

Ka āhei koe ki te tūhura i ngā puna kōrero tūmatanui ki ngā tari o te Kōti Whenua Māori hei toro i te Māori Land Information Systems (MLIS) ki te:

- kimi i ngā rārangi kaupupuri o te whenua Māori — ka kite hoki koe i ngā kairīwhitanga tae noa mai ki ngā kaupupuri o ēnei rā
- pānui i ngā meneti o ngā rongotanga, ngā tohutohu a te Kōti me ētahi atu tuhinga.

Ehara i te mea me tono hui ki te kimi i ēnei kōrero, me tae atu noa ki te tari i waenganui i te 10am me te 4pm, i te Rāhina ki te Rāmere.

ka kite hoki koe i
ngā kairīwhitanga
tae noa mai ki ngā
kaupupuri o ēnei rā

Kei ngā taone iti ētahi tari āwhina, kei reira hoki te MLIS — whakapā atu ki te Kōti Whenua Māori e pātata ana ki a koe ki te kimi kōrero mō ngā wā ka tū ngā tari āwhina o tō rohe.

Ka āhei hoki koe ki te tono ki te kite i ngā tuhinga e mau ana i a rātou, pērā:

- i ngā pārongo mō ngā rīhi, ngā nohoanga me ētahi atu whakamahinga
- i ngā whakahau a te Kōti, pērā i ngā whakahau ā-taitara, i ngā whakahau mō te rōpū kaitiaki me ngā whakahau mō te kairīwhitanga
- i ngā mahere o te whenua Māori
- i ngā momo pānui e pā ana ki te taitara o te whenua Māori pērā i ngā pānui a te kahiti, i ngā kape o ngā rīhi me ngā mōkete
- i ngā kōnae a ngā tono o mua

Ka taea ngā tuhinga te tiroiro ki roto i te tari nō reira anō aua tuhinga. Whakapā atu ki tō tari o te MLC ki te kimi pārongo e pā ana ki ngā kōrero e rapua ana e koe, ki te whakatū hui hoki i te taha o ngā kaimahi.

Kei te kōti anō ētahi kōrero kāore e wātea ana ki te iwi whānui. Whakapā atu ki te Kairēhita Matua mēnā kei te hiahia koe ki te kite i aua kōrero.

Māori Land Online

Kei te pae tukutuku a te MLC, arā, ko te Māori Land Online, ngā whakarāpopototanga mo ngā kaupupuri whenua, ngā kōrero mō te poraka whenua me ngā rōpū whakahaere pērā i ngā rōpū kaitiaki me ngā kāporeihana i tēnei wā.

Ka taea:

- te kimi whenua i raro i te ingoa o te kaupupuri, arā,
  - te ingoa whānau
  - te ingoa o te rōpū kaitiaki
  - te ingoa o te kaitiaki
- te kimi poraka, arā:
  - o te ingoa o te poraka
  - ko te ingoa o te rōpū whakahaere, arā, ko te ingoa o te rōpū kaitiaki, o te kāporeihana rānei
  - ko te ingoa o te kaupupuri
  - ko te taitara e mau ana i a LINZ
- te wāhi e tū ana te whenua i runga i te mahere.

LINZ

Kei a LINZ ngā kape o ngā kōrero e pā ana ki te whenua kua rēhitatia ki a rātou. Me utu mō ēnei kōrero.

Tērā pea ka whakapā atu koe ki a rātou ki te:

- tiro i ngā whakawhitinga whenua o mua
- kimi i ngā surveying titles
- kimi kōrero mō ngā whenua i huri hei whenua whānui

Te Rōpū Whakamana i te Tiriti o Waitangi

Kei ngā pūrongo e whakaputaina ana e te Rōpū Whakamana mō ia kerēme ētahi pūrongo mō ngā whenua Māori.